

УДК 001.8:165.17

БОНДАРЕВИЧ Ірина, к. філос. н., доцент Запорізького національного
технічного університету

АКСІОМА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ЗНАННЯ

Співвіднесено різні види культурного досвіду європейців як пізнавальні системи знання шляхом пошуку їх спільних ознак. Розглянуто гіпотезу про те, що спільним методологічним підґрунтям таких пізнавальних систем, як міфологія, релігія, філософія і наука є аксіоматичний метод. Виявлено, що аксіоматичний метод у різних варіаціях (образна, символічна, діалектична й синестетична) є основою усіх систем знань.

Ключові слова: багатовимірність, дименціональний аналіз, аксіома Цілого і Живого, аксіоматичність розуміння, синестетичні можливості людини.

Бондаревич И. Аксиома как методологическая основа знания. Соотнесены различные виды культурного опыта европейцев как познавательные системы знания путём поиска их общих признаков. Рассмотрена гипотеза о том, что общей методологической основой таких познавательных систем как мифология, религия, философия и наука является аксиоматический метод. Обнаружено, что аксиоматический метод в различных вариациях (образная, символическая, диалектическая и синестетическая) является основой всех систем знаний.

Ключевые слова: многомерность, димензиональный анализ, аксиома Целого и Живого, аксиоматичность понимания, синестетические возможности человека.

Постановка проблеми. Багатовимірність стала характерною ознакою нашого життя. На перетинах соціальних стосунків, у перипетіях особистого життя людині завжди не просто дається ефективно рішення. Для сучасної людини знаходитись одночасно у різних вимірах, враховувати їх і співвідносити в процесі вибору є необхідним вмінням і одночасно великою проблемою, яка виявляється і в дослідницьких практиках також. Справа в тому, що галузі наукового знання починали формуватись за принципом спеціалізації і вже наприкінці ХІХ ст. настільки відмежувались одна від одної, що стали схожі на сонечко з дитячого малюнка, промінці якого розходяться навкруги. У наступному, ХХ ст. "фізикам" усе складніше ставало розуміти "ліриків", що констатовано фактом розриву між технічним і гуманітарним знанням. Нині визнано, що зазначений дисбаланс ілюструє кризу європейської культури, певні прояви якої пов'язані із втрачанням пізнавального здобутку таких давніх культурних шарів, як міфологія і релігія, а також із невирішеними протиріччями класичної і

© Бондаревич І., 2017

некласичної парадигм науки. За цих обставин дослідницькі практики співвідношення різного роду знань, різного гатунку досвіду вбачаються доволі перспективними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті пошуків істини це питання виникало ще у грецьких мислителів. Так, Сократ постійно закликав своїх співгромадян до розмежування знань, сприйнятих вірою і осмислених розумом. Софісти майстерно вправлялись у продукуванні двоїстих знань про один і той самий предмет. Платон і Аристотель, визнавши критерієм істини відповідність знань наявному стану речей, надали швидкості пізнавальному марафону пошуку ознак цієї відповідності за допомогою діалектики. Остання, завдяки творчості Г. Гегеля і К. Маркса, стала неперевершеним знаряддям вирішення протиріч. За В. Розановим, проблема співвідношення різного роду знань є другим етапом (фазисом синтезу) на шляху нашого розуміння, який настає після завершення першого етапу (фазису аналізу) із досягненням розуміння одного загального в осяжному розмаїтті [1, с. 23].

З кінця XIX ст., у межах некласичного філософствування, засади якого становить ідея множинності світів, зазначена проблема співвіднесення різного роду знань артикулювалась як питання онтологій. В. Куайн і Р. Карнап вважали, що той мовний каркас, який ми прийняли, і є нашою онтологією. Проте, якщо Р. Карнап наполягав на врахуванні наявності різних онтологій, то В. Куайн не вважав можливим їх порівняння.

Стосовно співвіднесення непротирічних, а просто різних об'єктів, більш плідною виявилась теорія систем. О. Богданов у праці "Тектологія, всезагальна організаційна наука" [2] навів загальноорганізаційні закони неорганічного, органічного, психічного, соціального і культурного рівнів. До пошуків долучились дослідники-філософи (Г. Щедровицький, В. Садовський, В. Лекторський, І. Блауберг, Е. Юдін, А. Уйомов та ін.), дослідники-математики (О. Ляпунов, А. Колмогоров, М. Месарович та ін.), дослідники-біологи (П. Анохін, О. Левін та ін.), а також інженери, психологи і психіатри. У третій чверті XX ст. сформувалась міждисциплінарна наука про системи, що самоорганізуються, – синергетика. З цього часу міждисциплінарні дослідження перебувають в авангарді наукових відкриттів. Їх перші методологічні кроки пов'язані з переносом моделей та ідей з однієї дисципліни до іншої (наприклад, геофізика, біохімія, біофізика). Філософи, які вивчають методологічний аспект міждисциплінарності [3–6], зростання комунікативного потенціалу сучасних досліджень фіксують термінами "кросдисциплінарність" і "трансдисциплінарність".

Нині можливо співвідносити такий досвід європейського людства, як міфологія, релігія, філософія, наука. Для такого дослідження є, принаймні, дві сприятливі умови. *По-перше*, сучасний рівень знань дозволяє достатньо чітко сформулювати характерні ознаки кожного

з них. По-друге, оскільки сприйняття сучасної людини обумовлене масовою часткою певного виду культурного досвіду, в рамках якого вона виховувалась і отримувала освіту (зазвичай – наукою, менше філософією, значно менше релігією), то міфологія й релігія втрачають свою гносеологічну цінність унаслідок сходження нанівець її усвідомленості. Плин часу та зміни способу життя об'єктивно віддаляють нас від цих різновидів культурного здобутку, але разом з тим відкривається можливість оцінити їх у цілому, визначити їх спільні інтенції і засади. Розвиток науки на сучасному етапі, а саме перехід до її постнекласичного формату, надає достатній простір для конструювання узагальнень, що можливо оцінити як додатковий фактор ініціювання дослідницької діяльності в зазначеному напрямку.

Метою цього дослідження є співвіднесення різних видів культурного досвіду європейського людства як пізнавальних систем шляхом пошуку їх спільних ознак. Завданням є перевірка гіпотези про те, що спільним методологічним підґрунтям таких пізнавальних систем, як міфологія, релігія, філософія і наука є аксіоматичний метод.

Матеріали та методи. Провідними методами дослідження є системний, історико-філософський аналіз і метод дименціонального аналізу В. Франкла [7]. Останній пристосований для досліджень багатовимірних явищ якнайкраще і полягає у дослідженні їх проекцій у нижчу й вищу за складністю площини.

Результати дослідження. Перш, ніж скористатись дименціональним методом, доречно відзначити, що зазначені різновиди досвіду європейського людства взято до аналізу в пізнавальному контексті. Тобто розглянуто у вигляді специфічних систем знань: міфологічної, релігійної, філософської, наукової. Міфологію і релігію в цю лінійку додано з певними уточненнями.

Під міфологічною системою знань мається на увазі синкретичне сприйняття світу, що кристалізувалось в анімізмі, фетишизмі, тотемізмі, первісній магії і шаманізмі відчуттям його цілісності й органічності. Фундаментом уявлень первісної людини є той факт, що у світі все живе. Взаємопов'язаність усього в міфологічній картині світу реалізовувалась за допомогою властивостей речей, що переходили від людини до людини разом з тим, як річ набувала нового господаря, а також в уявленні про тотем (спільне походження людини, тварини, рослини) та впевненості у користі спілкування з духами в магічних і шаманістських практиках. Міфологічне знання за своїм походженням є досвідним та інтуїтивним знанням про те, що світ Цілий і Живий. Говорити про нього в сенсі системи знання можна з огляду на специфічність способу його здобуття – відчуття, інтуїцію, досвід, а також на характерну особливість його форми – образність.

Під релігійним знанням розуміється специфічний спосіб осмислення суцього, який формується як ірраціональними, так і раціо-

нальними пізнавальними зусиллями людини. Так, образи богів ранніх національних релігій демонструють характеристики природних явищ, особливості характеру і темпераменту людини, підтримку різних видів ремесел. Наприклад, у стародавніх слов'ян Велес – це і бог вітру, і покровитель скотарства, і запальний, буйний молодик, Мокоша – богиня води-землі, жіночого рукоділля, мистецтва, покровителька вагітних і породіль. Загалом формування пантеону богів у народних релігіях можливо розглядати як активний пізнавальний процес, предметами якого є світ і людина.

Варіації релігійних відповідей на вічні питання стосовно існування світу (монотеїзм, деїзм, пантеїзм і атеїзм) також можуть бути оцінені як результати пізнавальної діяльності людини, адже являють різні теорії світу. Вони становлять стрижень системи знань, яку ми маємо на увазі як релігійну.

Евристичні можливості методу дименціонального (від "*dimension*" – вимірювання) аналізу В. Франкла дозволяють розглядати явища різних вимірів як проєкції. Засади аналізу науковець виклав у "Щорічнику психології і психотерапії" у вигляді тлумачень двох законів дименціональної онтології, які регламентують узгодження різних проявів явищ завдяки віднесенню їх до різного рангу площин – вищих і нижчих [7]. За першим законом дименціональної онтології проєкції предмета, явища в нижчих площинах можуть бути суперечливими. Пояснюючи це, В. Франкл наводить приклад склянки, яка в двомірній площині може відобразитись як прямокутник і як коло. Суперечність існує не тільки між проєкціями явища, а також між самим явищем і його проєкціями. В прикладі зі склянкою це виявляється в тому, що вона є відкритою, а прямокутник і коло – замкнені фігури. Другий закон дименціональної онтології визначає узгодження між проєкціями різних предметів, явищ у нижчу площину. Такі проєкції не будуть суперечливими, але будуть багатозначними. На прикладі геометричних фігур В. Франкл зазначає, що проєкції циліндра, конуса і кулі в нижчу (двомірну) площину будуть мати вигляд кола. До того ж неможливо визначити, якій фігурі належить кожна проєкція. Так автор пояснює їх багатозначність [7].

Специфіку розуміння рівнів В. Франкл пояснював з точки зору їх "ємності" – як двовимірну площину, що є нижчим рівнем відносно тривимірної. У нашому випадку двовимірну площину демонструють такі системи знань, як міфологія, релігія, філософія, наука. Подібно до франклових прикладів двох проєкцій конуса (трикутника і кола), міфологічне, релігійне, філософське і наукове знання, будучи проєкціями другого рівня, є "замкненими". Їх замкненість виявляється в тих різницях, які не дають можливості багатьом науковцям визнавати міфологію і релігію специфічними системами знань, а також примушують ставити питання про те, чи є філософія наукою. Фактична

різниця змісту, форм, засобів кожної з систем знань робить їх не тільки замкненими, а й суперечливими проекціями. Проте, якщо згідно з першим законом дименціональної онтології вищою відносно міфологічного, релігійного, філософського, наукового знання проекцією визначити пізнавальний процес, то вибудована модель набуває логічної форми, а саме: особливості пізнавального процесу (площина третього рівня) присутні в проявах другого рівня. Якщо ці прояви визначити як окремі проекції, то вони будуть несуперечливими і багатозначними. Тобто, крім суперечливих проекцій другого рівня, якими є міфологічне, релігійне, філософське, наукове знання, на другому рівні ще має знаходитись кластер проекцій, що по суті є спільними характеристиками всіх систем знань. За термінологією дименціонального аналізу це інша група проекцій другого рівня, головною ознакою яких є їх багатозначність. В авторському розумінні, багатозначність виявляється як різноманітні прояви однієї, загальної для всіх проекцій характеристики. Гіпотетично, однією з таких характеристик є аксіоматичний метод, що являє єдине методологічне підґрунтя таких пізнавальних систем, як міфологія, релігія, філософія, наука, причому в кожній з систем знань він присутній в своєрідній варіації. Таким чином, використовуючи метод дименціонального аналізу, можна вибудувати різнорівневу модель пізнавального процесу. Цей етап розуміння В. Розанов визначав як кінець аналізу – початок синтезу, коли винайдення схожого і тотожного в різноманітному дозволяє прояснити нюанси його походження [1].

Під аксіомою розуміють очевидне знання, яке не потребує доказів. Аксіоматичний метод передбачає пізнавальні побудови на засадах очевидного знання. Міфологічне знання оформлюється в метаморфозах анімістичних, тотемістичних, фетишистських уявлень про світ. Їх результатом постає образ Вселенської Паші, яка поглинає і являє все, що є у світі. Він є художнім відображенням того, що світ живий і цілісний. Це фундаментальне знання, яке гідно бути визначеним метааксіомою Цілого і Живого [8], і яке набувається природним для людини чином, у процесі чуттєвого (очевидного), досвідного, інтуїтивного сприйняття світу, яким і характеризується міфологічне знання. Оскільки формою метааксіоми є образ як психологічний результат процесу сприйняття, і міфологічне знання характеризується художньою образністю, метафоричністю й синкретичністю, можна зробити висновок, що аксіоматичний метод обумовлений специфічно людською психологічною організацією. І образна форма міфологічного знання є не що інше як перші практики аксіоматичної методології. Визначимо їх ірраціональними варіаціями аксіоматичного методу.

Аксіоматичний характер релігійного знання також не є прихованим. Монотеїстичні релігії продукують вчення, що пояснюють історію світу від його народження до останніх днів у контексті його

творення й існування в Богу. Зазначений контекст (ідея Бога) є повністю відповідним метааксіомі Цілого і Живого. Тому перебіг процесу становлення християнського вчення може бути оцінений як особливого виду духовна робота, яка здійснена у форматі аксіоми Цілого і Живого. Саме у форматі релігійного знання людство відточувало свої навички до побудови вчень і теорій, накопичувало досвід абстрактного мислення. У європейській культурі завісу визрівання цієї події відкриває історія елінізму, а її розгортання – історія християнської релігії і, певною мірою, Середньовічна філософія. Очевидно, це і є перші кроки осмислення сприйнятого образу (метааксіоми Цілого і Живого) у формі ідеї (аксіоми Бога), які є ірраціональними та раціональними варіаціями аксіоматичного методу.

Найбільш доступними для вивчення є результати застосування аксіоматичної методології у філософії і науці. Історико-філософські дослідження античної і, більшою мірою, новочасної епохи дозволяють простежити подальшу генезу аксіоматичної методології.

Ще Аристотель зауважував, що спільною методологічною засадою математики і філософії є аксіоматичний метод: "...аксіоми ці мають силу для всього існуючого, а не для якогось особливого роду окремо від усіх інших. І застосовують їх усі, тому що вони істинні для власне суцього, а кожен рід є суще; але їх застосовують настільки, наскільки це кожному потрібно, тобто наскільки простягається рід, відносно якого наводяться докази" [9, с. 151].

Автор фундаментальних досліджень античної культури О. Лосев [10] відзначав, що вона ґрунтується на предметному сприйнятті, яке сфокусоване на живій речі, що одночасно є матеріальною й одухотвореною. Таке розуміння останньої знаходиться у повній відповідності з метааксіомою Цілого і Живого.

Можна припустити, що всі наступні групи аксіом модерну, незалежно від обставин, в яких вони артикулювались, походять від метааксіоми Цілого і Живого і узгоджуються з нею. Для прикладу можна взяти одну з перших похідних груп аксіом – *аксіоми про величини*, які з'являються внаслідок господарчої діяльності, точніше в процесі її осмислення першими античними натурфілософами. Так, у творі Евкліда "Начала" заявлені аксіоми, що визначають очевидні та відомі всім речі стосовно властивостей величин.

Фактично за допомогою фігури і числа в аксіомах про величини античні філософи-математики описували, характеризували і систематизували все розмаїття явищ, що становили структуру їх світу. Так, зло піфагорійці визначали одним числом, а благо – іншим. Платон співвідносив Істину, Красу, Добро з ідеальними числами. Оскільки окреме число є нічим іншим, як способом аналізу речей, процесів, явищ, результатом якого постають величини, то зазначений підхід

доречно називати *алгебраїчно-аналітичним*. Отже, якщо число постає способом вимірювання кількісних характеристик світу, то ряд натуральних чисел є першою математичною моделлю Всесвіту, яка унаочнювала *принцип безперервності*, зокрема його кількісний аспект.

Якщо пізнання певної речі відбувається шляхом осягнення її кількісних характеристик у процесі дотику до її границь, вимірюванням, викреслюванням, вибудовуванням-відтворенням, то правильним є те, що ціле, річ, число оформлені точками. З них складаються лінії, площини, правильні багатокутники, правильні геометричні тіла. Геометричне тіло з'являється як математична модель речі, яка підпорядкована принципу безперервності. Зазначений когнітивний підхід отримав назву геометричного методу, сутність якого полягає в тому, що пізнання речі відбувається як викреслювання її структури, визначення її меж, синтезування точок у лінію її фігури, її фізичної моделі. Далі цей підхід називатиметься *геометрично-синтезуючим*.

Таким чином, у процесі формулювання й осмислення аксіом про величини відбулося переструктурування Хаосу в Космос, створення його числової алгебраїчної моделі у вигляді ряду натуральних чисел та геометричної моделі – мапи сузір'їв на зоряному небі.

Подальші кроки розвитку аксіоматичної методології пов'язані з наступною групою похідних від метааксіоми Цілого Живого – *аксіоми про рух*. Останні з'являються внаслідок вивчення процесу зміни величини. Формулювати аксіоми про рух почали ще античні натурфілософи, а в епоху Нового часу їх перелік якісно поповнили новочасні філософи-математики. Взагалі новочасні здобутки аксіоматичної методології пов'язані з подальшим розвитком технологій аналізу-синтезу в лоні філософії і математики. Похідні від аксіоматичного алгебраїчно-аналітичний і геометрично-синтетичний методи обумовили численні наступні відкриття. Знаковими стали аналітична геометрія й аналітична філософія Р. Декарта. Аксіоми про рух, сформульовані ним у працях "Світ" і "Принципи філософії", мають вигляд законів про постійну кількість руху у Всесвіті (їдеться про кількість руху, вкладену Богом при створенні світу). Лінійний (геометричний) порядок руху і змін, за яким кожна з ланок постає причиною наступної, становить засади механіки й ідеї деїзму як її філософсько-релігійного еквіваленту. Згодом оформлюється механістичний світогляд, здобутком якого стали наукові *принципи функціональної залежності й універсального зв'язку*. Однією з показових ідей такого гатунку є ідея "*perpetuum mobile*" – вічного двигуна.

У Б. Спінози ідея цілісності світу набуває форми пантеїстичної концепції. У вченні про буття він моделює не тільки цілісний, а й живий світ. "*Natura naturans*" – природа, яка породжує (Субстанція), і "*natura naturata*" – природа породжена (світ речей, модусів) існують

за принципом функціональної залежності, до того ж їх існування систематизується рухом і спокоєм, що підпорядковані *принципу індивідуалізації*. Модель, яку пропонує Б. Спіноза, виходить не просто функціонально цілісною, а й органічною – множина тримається в єдності завдяки незмінній величині енергії детермінації модусів. Тож, йдеться не про Механізм, а про Організм. І сам Б. Спіноза доволі часто використовує слово "тіло", наприклад, описуючи пізнавальний процес як споглядання людським духом зовнішніх тіл за допомогою ідеї про стан власного тіла [11, с. 429], хоча стародавні греки, принаймні Аристотель, у таких випадках використовували слово "річ". Сутнісні ознаки організму – його цілісність і життєздатність нагадують нам про метааксіому Цілого і Живого. В гносеологічній теорії Б. Спіноза істинність насамперед пов'язує з цілісністю, а хибність із фрагментарністю. На нашу думку, зв'язок істинності та цілісності сходиться до метааксіоми Цілого і Живого.

Пояснюючи єдність різноманіття, Г. Лейбніц, відкрив *якісний аспект принципу безперервності*. Останній, використаний у різних сферах досвіду, обумовив цілу серію відкриттів, а саме: ідею відсутності пустоти у фізичному світі; феномени неусвідомлених перцепцій (психологія) і метаморфоз життя у стані смерті (філософія); світ зоофітів як проміжної ланки між рослинами і тваринами (біологія) [12].

Таким чином, навіть схематичне відтворення будь-якої ланки процесу наукових відкриттів засвідчує прогресуюче примноження аналітико-синтетичних і алгебраїчно-геометричних здобутків аксіоматичного методу. Філософи здійснили крок від принципу причинно-наслідкових зв'язків до принципу функціональної залежності, від механістичної до організмичної концепції світу. У форматі аксіом Ньютон формулює закони руху: інерції, пропорційності сили прискоренню, рівності дії і протидії. Метод аксіом, перенесений ним з геометрії у фізику, стає методом принципів, що обумовило хвилю наступних відкриттів – чотиривимірний простір з псевдоевклідовими метричними властивостями А. Ейнштейна (теорія відносності); діаграми чотиривимірного світу Г. Мінковського, а зрештою й інших. Зазначене дозволяє уточнити визначення раціоналістичних варіацій аксіоматичного методу, якими розвивались філософія і наука: в модерній філософії аксіоматична методологія трансформувалась у діалектичну, а в модерній науці – у метод принципів.

Постмодерна філософія, всіма своїми інтенціями відштовхуючись від фундаменту метааксіоми Цілого і Живого, все одно не виходить за межі аксіоматичної методології. Образ світу, закарбований у символі ризоми, що тлумачиться як некероване зростання складності, також має аксіоматичну природу – в його основу покладено досвідне, очевидне знання. Але способом конструювання термінології постмодерної філософії ("ризوما", "епістема", "деконструкція", "смерть суб'єкта

модерну", "девід" тощо) є синтез образу як результату чуттєвого сприйняття і поняття. Як поняття ця термінологія має достатній ступінь видовищності, як образ – вона достатньо абстрактна. Таке враження, що швидкість часу стискає образ і поняття, і за мить ми знаходимо їх у новому слові (символі). Доречно згадати характеристику аксіоматичного знання, надану В. Бібініним, автором передмови до перекладу "Метафізики" Аристотеля, який відзначав, що міць аксіоматичного знання полягає в тому, що воно цілком захоплює людину від відчуття і настрою через почуття до розуміння [13, с. 11]. І, оскільки вчені відмічають, що в постмодерній термінології синтезовані чотири метаболічні різновиди здобуття і переробки знань: відчуття, емоції, розум, інтуїція, то це означає, що у випадку з постмодерною термінологією аксіоматична методологія наближається до свого апогею. Враховуючи те, що кожна варіація аксіоматичного методу активувала нові пізнавальні можливості, можна стверджувати, що пошуки нової лексики для сучасної філософії пов'язані з розвитком синестетичних здібностей людини.

Висновки. Аксіоматичний метод можна визначити засадничим у пізнавальному арсеналі людства. Підтверджено гіпотезу, що він є єдиним методологічним підґрунтям таких пізнавальних систем, як міфологія, релігія, філософія, наука.

Аксіоматичний метод, обумовлений психологічною організацією процесу сприйняття людини, формується в лоні міфології, на що вказує відповідність сутнісних характеристик міфологічного знання (синкретичність, метафоричність, образність) і аксіоми як очевидного, досвідного знання, що не потребує доказу.

Оскільки пізнавальний процес починається в тілі людини і здійснюється її духом, то історична послідовність формування різних систем знань може бути розглянута як генеза аксіоматичного методу від його образних варіацій до символічних, діалектичних (алгебраїчно-геометричних, аналітично-синтетичних, синестетичних).

Оскільки міфологія, релігія і модерні філософія та наука ґрунтуються на метааксому Цілого і Живого, а постмодерна філософія – на аксіомі некерованого зростання складності, то, незважаючи на очевидну різницю між заявленими системами знань, їх спільною характеристикою є аксіоматична методологія в специфічних варіаціях. Тотожність зазначених систем знань – у багатозначних і несуперечливих проєкціях (за димензійною термінологією): в інтуїтивно-образних, символічних, діалектичних, у варіаціях наукових принципів та синестетичних варіаціях аксіоматичного методу.

Отриманий результат, щонайменше, дозволяє розмити бар'єри між якісно відмінними системами знань – міфологією, релігією, філософією і наукою та відкрити психофізично обумовлений контініум метаморфоз людського духу, знаряддям і здобутком якого вже

виявились образ, символ, поняття. Факт єдності методологічного підґрунтя міфологічного, релігійного, філософського, наукового знання зсуває наше осмислення зі звичних визначень, які акцентують їх специфіку, до бачення суто людського у дзеркалі пізнавальної діяльності. Виявлена тотожність різних систем знань у вигляді варіацій аксіоматичного методу не вичерпує можливості дименціонального аналізу. Інші її модули відкриють нові прояви специфічно людського в пізнавальній діяльності, метою якої є пошук "спільної мови зі світом".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Розанов В. В.* О понимании. Опыт исследования природы, границ и внутреннего строения науки как цельного здания. М. : Тип. Э. Лиснера и Ю. Романа, 1886. 737 с.
2. *Богданов А. А.* Тектология: всеобщая организационная наука. М., 1989. URL : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5909>.
3. *Степин В. С.* Теоретическое знание. М. : Прогресс-Традиция, 2000. 744 с.
4. *Добронравова І. С., Андрущенко В. П., Конверський А. Є., Кремень В. Г.* та ін. Постнекласичне знання як процес – київська філософська школа надає засоби розуміння. Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації : зб. наук. праць. ВПЦ : Київ. ун-т. 2011. С. 161–172.
5. *Сидоренко Л. І.* Світоглядно-етичні засади біотехнологічної моделі природокористування. Філософські читання пам'яті Павла Копніна. К., 1997. С. 92–98.
6. *Киященко Л. П.* Культура устойчивого развития в трансдисциплинарном измерении. Вестн. Моск. гос. акад. делового администрирования. 2012. № 5(17). С. 20–28.
7. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. М. : Прогресс, 1990. URL : <http://www.rulit.me/books/chelovek-v-poiskah-smysla-read-6849-5.html>.
8. *Бондаревич І. М.* Специфіка пізнавальних можливостей як засада суб'єктивності істини. Гуманітар. вісн. Запорізь. держ. інженер. акад. : зб. наук. праць ; гол. ред. В. Г. Воронкова. 2012. Вип. 51. С. 191–198.
9. *Арістотель.* Метафізика; Політика. Читанка з історії філософії : в 6-ти кн. Кн. 1. Філософія стародавнього світу ; за ред. Г. І. Волинки. Київ : Довіра, 1992. 207 с.
10. *Лосев А. Ф.* Диалектика мифа. Философия. Мифология. Культура. М. : Политиздат, 1991. С. 21–186.
11. *Спиноза Б.* Избранные произведения : в 2 т. М. : Госполитиздат, 1957. Т. 1, 1957. 630 с.
12. *Нарский И. С.* Готфрид Лейбниц. М. : Мысль, 1972. 239 с.
13. *Аристотель.* Метафізика ; пер. с гр. П. Д. Первов, В. В. Розанова. М. : Ин-т философии, теологии и истории св. Фомы, 2006. 232 с.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2016.

Bondarevych I. Axiom as methodological foundation of knowledge.

Background. Multidimensionality becomes a characteristic feature of our lives. It is in not only the difficulties of choice but also in the benefits of analyzing various processes and phenomena.

The **aim** of the article is a correlation of the different types of cultural experience of European humanity as cognitive systems by finding their common characteristics. The task of this article is to test the hypothesis that axiomatic method is common methodological basis of cognitive systems like mythology, religion, philosophy and science.

Materials and methods. Dimensional analysis method enables to explore the systems of the mythological, religious, philosophical and scientific knowledge as projections of more and less capacious planes.

Results. It has been found out that the axiomatic method is a joint methodological foundation of all knowledge in different variations (figurative, symbolic, dialectical and synesthetic).

Conclusion. The fact of the unity of the methodological foundation of mythological, religious, philosophical and scientific knowledge enables to shift our understanding from the usual definitions that emphasize their specificity to detection of purely human in the mirror of cognitive activity – development of new cognitive abilities.

Keywords: multidimensionality; dimensional analysis; axiom of Whole and Alive; axiomatic understanding; human's synesthetic capabilities.

REFERENCES

1. Rozanov V. V. O ponimanii. Opyt issledovaniya prirody, granic i vnutrennego stroenija nauki kak cel'nogo zdaniya. M. : Tip. Je. Lissnera i Ju. Romana, 1886. 737 s.
2. Bogdanov A. A. Tektologija: vseobshhaja organizacionnaja nauka. M., 1989. URL : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5909>.
3. Stepin V. S. Teoreticheskoe znanie. M. : Progress-Tradicija, 2000. 744 s.
4. Dobronravova I. S., Andrushhenko V. P., Konvers'kyj A. Je., Kremen' V. G. ta in. Postneklasychne znannja jak proces – kyiv's'ka filofs'ka shkola nadaje zasoby rozuminnja. Suchasna ukrai'ns'ka filo-sofija: tradycii', tendencii', innovacii' : zb. nauk. prac'. VPC : Kyi'v. un-t. 2011. S. 161–172.
5. Sydorenko L. I. Svitogljadno-etychni zasady biotehnologichnoi' modeli pryrodokorystuvannja. Filofs'ki chytannja pam'jati Pavla Kopnina. K., 1997. S. 92–98.
6. Kijashhenko L. P. Kul'tura ustojchivogo razvitija v transdisciplinarnom izmerenii. Vestn. Mosk. gos. akad. delovogo administrirovanija. 2012. № 5(17). S. 20–28.
7. Frankl V. Chelovek v poiskah smysla. M. : Progress, 1990. URL : <http://www.rulit.me/books/chelovek-v-poiskah-smysla-read-6849-5.html>.
8. Bondarevych I. M. Specyfika piznaval'nyh mozhlyvostej jak zasada sub'jektyvnosti istyny. Gumanitar. visn. Zaporiz'. derzh. inzhener. akad. : zb. nauk. prac' ; gol. red. V. G. Voronkova. 2012. Vyp. 51. S. 191–198.
9. Aristotel'. Metafizyka; Polityka . Chytanka z istorii' filosofii' : v 6-ty kn. Kn. 1. Filosofija starodavn'ogo svitu ; za red. G. I. Volynky. Kyi'v : Dovira, 1992. 207 s.
10. Losev A. F. Dyalektyka myfa. Fylosofija. Myfologija. Kul'tura. M. : Polytyzdat, 1991. S. 21–186.
11. Spinoza B. Izbrannye proizvedenija : v 2 t. M. : Gospolizdat, 1957. T. 1, 1957. 630 s.
12. Naruskij I. S. Gotfrid Lejbnic. M. : Mysl', 1972. 239 s.
13. Aristotel'. Metafizyka ; per. s gr. P. D. Pervov, V. V. Rozanova. M. : In-t filosofii, teologii i istorii sv. Fomy, 2006. 232 s.